

[Basel], [vor 1. März 1550]

An Johann Jakob Fugger

Druck: Demosthenes, Basel 1550, I, fol. α2r-β3r; Demosthenes, Venedig 1550, I, fol. *2r-*8r; Demosthenes, Basel 1555, I, fol. α2r-γ2v; Demosthenes, Basel 1572, VI, S. 203-207.

AD NOBILEM VIRVM, IOANNEM

Iacobum Fuggerum, Kirchbergae et Vueissenhorni dominum, ingenio, doctrina, uirtute ornatissimum, Hieronymi Vuolfij, in Demosthem, Latinum à se factum, Praefatio.

Quoties, Ioannes Iacobe Fuggere, uir ornatissime, uitae meae cogito studiorumque rationem: fato quodam rapi mihi uideor ad hoc literarum genus, in quo multos iam annos, nescio quām feliciter, sedulō quidem certè uersor, et diligenter. Cum enim puerum olim nulla discendi occasio, nullae parentum et amicorum cohortationes inuitarent, sed potius plurimi deterrent: natura tamen ita mihi fuit insitus et infixus incredibilis quidam graecarum literarum et poeseos amor, ut in magnis et ferè perpetuis, cùm fortunae, tum ualetudinis incommodis, nunquam hactenus à semel instituto studiorum cursu potuerim ullis rationibus dimoueri. Quām prudenter in eo fecerim, non dico: et si quid peccatum est, satis graues erroris mei poenas do, qui ex adamatis literis, nihil fero praemij, praeter labores et molestias: neque ullum prospicio portum, in quo post diuturnas ueluti tempestatum iactationes, tandem consistere liceat, cum hactenus quidem ab alio exilio (quid enim aliud dicam, perpetuas peregrinationes?) subinde fuerit in aliud abeundum. Siue igitur ea Fortunae, praepotentis dominae, siue simplicitatis meae culpa sit: ferendum est, non culpandum, quod iam mutari non potest: et miserijs meis haec fingenda consolatio, stationem hanc mihi diuinitus esse attributam, atque in ea strenuè pro parte uirili elaborandum. Id quod in hunc usque diem facere non desisto, maiore omnino contentione (si quid amicorum reprehensionibus credendum est) quām uires ac ualetudo mea patiuntur. Cum enim docendi prouincia me plus satis exerceat: quicquid reliqui temporis datur, id uniuersum, genio saepe defraudato, legendo, meditando, scribendo consumo. Quod cur faciam, si quis me roget, illud uerissimè respondebo, me sine magna animi molestia non aliter posse faceret siue quia sic assueui, et natus fortasse sum ad aerumnas: siue quòd (ut Plinius dicere solebat) omne perire tempus existimo, quod studijs non impendatur. Ac potuisse quidem et haud scio an debuisse, hanc sedulitatem in alio uitae genere consumere, quod plus et fructus haberet, et dignitatis. Sed quia serum est post facta consilium, Spartam quae mihi obtigit, ornare studeo. Anno igitur superiore, in publicum edidi Isocratem à me conuersum: qui etsi propter necessariam festinationem et alias incommoditates, non sic emendari potuit, ut uel mihi ubique satisfaceret: ea tamen liberalitate amplissimi et prudentissimi Senatus Norimbergensis (cuius honorificis de me iudicijs non minus debeo, quām munificentiae, ac semper debebo) eo candore doctorum est exceptus, ut me non adeò poenitere debeat illius lucubrationis, quam nunc succisiuis horis secundae editioni adornare conor: ut tantorum uirorum fauore, et eruditorum approbatione dignior aliquanto uideatur. In quo autore cum tyrocinium non inauspicatò fecisset, ac maius opus aggrediendi tempus adesse uideretur: non magnopere sum aduersatus Ioannis Oporini, doctissimi uiri, mihique amicissimi iudicio, qui Demosthenem latinum iam multis annis flagitari à studiosis indicabat. À quo opere eo minus abhorrebam, quòd iampridem eius autoris non modò quasdam orationes ingenij exercendi gratia conuerteram, sed et locutiones minus perulgatas, et sententias omnes insigniores, in peculiare uolumen contuleram: et assiduitate diligentiae fretus, me nauare aliquid atque efficere posse sperabam, quod boni et docti uiri approbaturi essent. Neque tamen

non prouidebam maleuolorum quoque calumnias, et importuna sciolorum iudicia: quae tam multa, tam uaria, tam inter se discrepantia sunt, ut ea persequi et refutare sit infinitum. Delibanda tamen pauca mihi sunt, ut mei mihi consilij ratio nonnulla constitisse uideatur. Ac primùm eorum solicitude, qui metuunt, ne adolescentes conuersationibus freti graecas literas negligere incipient, ita mihi uidetur inanis, ut studiosos adolescentes nulla ratione magis incitari posse ad graecas literas discendas existimem, quām si prospiciant se fidelium interpretationum auxilio, quasi compendiaria uia, sine magnis molestijs et difficultatibus ad elegantissimae et eruditissimae linguae, iucundissimam simul et utilissimam cognitionem peruenturos. Quos enim prius, fortasse nec à p̄raeceptoribus, nec copia librorum satis instructos, desperatio retardabat: ij fiducia interpretationis, difficilimum quenque scriptorem in sua lingua suscipere legendum audebunt: et eam sibi felicitatem gratulabuntur, quòd, quae in latino sermone rudiora sunt, et longè infra excellentiam ipsorum autorum, ea non mutilata, non inquinata, non deprauata, non imminuta, sed integra, pura, correcta, solida, ut ab autore ipso publicata sunt, cognoscant. Quod certè tanti refert, ut optabilius esset, omnes ijs esse ingenijs, ea industria, ea felicitate, ut trium linguarum coniuncta scientia, omnes res cognitu necessarias et utiles, siue ad pietatis cultum, siue ad rempub[licam] gubernandam, siue ad mores formandos, siue ad rem domesticam constituendam et curam ualetudinis pertinentes, non ex inquinatis interpretationem riuulis, sed ex limpidissimis ipsorum autorum fontibus haurirent. Sed uidemus eam ignauiam nostri seculi, et fastidium in summa discendi copia, ut hoc optare audaciae, sperare impudentiae esse uideatur. Quare non improbandum erit eorum studium, qui in id operam dant, ut p̄aestantissima ueterum monumenta, possint etiam à mediocriter literatis, aliquo modo intelligi. Idqüe nonnulli sunt (graues profectò et eruditì uiri) qui non paulo utilius esse putent, quam quod nunc complures sibi studio habent, ut hinc inde malè consutis quasi centonibus, nouos, eosqüe nugaces plerumque libellos (pauci enim uerè docti et eloquentes sunt, ad quos haec reprehensio nihil pertinet) concinnet, et cramben non bis, sed sexcenties repetitam apponant. Qui quid efficiunt aliud, quām ut uarietate p̄raceptionum ingenia distrahantur, et bibliothecis in immensum exaggeratis, neglectis libris melioribus deroiores non rarò celebrentur? Plures ferè nunc sunt (ut de alijs taceam) artium dicendi methodi, quam ipsarum artium studiosi. Quantò autem esset p̄aestabilius, Aristotelem et Ciceronem eruditis commentarijs illustratos, studiosè legi, ac edisci. Quanquam qui sua compendia eò retulerunt, ut illis rectius intelligendis seruant: eos profuisse plurimùm, nemo non intelligit et fatetur. Atque eandem etiam eruditarum interpretationum rationem esse censeo: et ego in Demosthene conuertendo, eò respexi, non modò ut à rudib[us] graecarum literarum legeretur, sed ut cum graeco autore conferri mea posset interpretatio, et ei per omnia (quantum liceret) exquisitè responderet: ac nihil malim, quam ut (quod in multis autorib[us] factum esse uideo) cum latinis ex aduerso graeca coniungerentur. Non quòd uim illam, et (ut Graeci uocant) δεινότητα Demosthenicae orationis, et Atticam uenerem, et numeros oratorios ulla ex parte me consecutum sperem. Quod quis sibi arroget (his quidem temporibus) nisi prorsus amore sui nimio et admiratione caecutiat? sed quòd sententias sententijs appendere summa fide sum conatus, ad eamqüe rem et tempus (quanquam id sanè iusto breuius) et diligentiam adhibui, quām fieri potuit attentissimam. Quod ipsum in hoc autore consequi, quam sit arduum, ex eo appareat, quòd in tanto graecae linguae interpretationum numero, nemo hactenus totum Demosthenem conuertendum suscepit: alij professi nescio quid (neque enim tam facile est p̄aestare magna, quām polliceri) distulerunt: alij ea ediderunt, quae qualia sint, aliorum esto iudicium. Neque enim mihi propositum est, quenquam uel tacita cogitatione perstringere: laudare quidem eos, qui in aliquot orationibus explicandis egregiam operam nauarunt, cuperem, et pro officio deberem, qui idipsum quod ego sum conatus, si uellent, longè luculentius praestarent, nisi assentationis suspicionem pertimescerem. Nunc dum alij uel cessant, uel quae scripserunt, Horatij secuti consilium, in nonum annum premunt: hunc laborem imponi mihi passus sum, partim hortantibus, partim susceptum opus approbantibus eruditis non paucis. Non equidem sum omnium audacissimus, nec sine omni deliberatione et

uirium mearum aestimatione tantum opus sum aggressus (quo quid queat esse turpius?) aut me unum id efficiendi facultatem habere credidi, de quo complures alij desperassent. Sed duabus rebus fretus praecipue fui: tolerantia laborum, quibus in honesto proposito non facile succumbere soleo: et mediocri multorum annorum graecae linguae usu, et exercitatione. Praeterea mihi Demosthenem legenti, et saepius relegenti, non tantum inesse difficultatis uidebatur, quantum plerique persuasum habent: et si qua difficultas sit, eam pendere partim ab ignorantie linguae graecae, quae iam non autoris culpa est, sed lectoris: partim ab exemplarium depravatione, de qua nos quoque non iniuria conquerimur. Nam cum oratorem hunc nostrum sic certè loqui oportuerit, ut à cordonibus, à nautis, ab agricolis (hoc enim eius fuit auditorium) intelligeretur: putau, me, quanquam in media Germania natum, assidua tamen optimorum graecae linguae scriptorum lectione id esse consecutum, ut Demosthenes (toties praesertim electus) nihilo mihi esset obscurior, quam alicui nauiculario, aut agricolae, qui quotannis eum semel atque iterum pro concione dicentem, oscitanter audiuisset. Ea tamen excipio instituta ueterum, de quib[us] nihil certi nobis est traditum: et codicum mendas, quae certè maximam difficultatis opinionem pepererunt. Ego uero ad eam superandam quibusdam artibus sum usus, quibus me profecisse aliquid existimo. Vna haec est, quòd mihi non persuadeo me quicquam scire, quod nescio: quo uitio, multi, nisi multum fallor, laborant. Locos igitur ambiguos et dubios in omnem uerso partem, et quām attentissimè cum toto genere Demosthenicae orationis, aliorumqüe bonorum autorum confero: diligenter inquiero, an aliqua uerba desint, redundant, uitiata sint aut transposita: si plura exemplaria habere possum, confero: si quem locum ab alijs citatum, declaratum, aut conuersum esse memini, consulo. Atque in hac quidem parte, non parum adiutus sum BERNARDI FELICIANI doctissimi uiri diligentia, qui curauit ut exemplar Demosthenis ex officina Francisci Brucioli Veneti, quod Heruagius nuper aemulatus est, multis in locis correctius haberemus. Quanquam is quoque nostrae industriae permulta et inuestiganda reliquit, et diuinanda, quae in nostris Annotationibus indicata, eruditu lectoris iudicio committemus. Altera est, quòd, si difficultas non corrupti exemplaris esse, sed uel uerborum, uel ipsarum rerum uidetur: nullius me laboris, nullius operae piget, in consulendis et euoluendis optimis quibusque, tum ueterum tum recentium, graecorum et latinorum commentarijs: nec doctos etiam uiros, si occasio datur, sciscitari erubesco. Atque utinam laudabilis illa ueterum consuetudo, qua illi opera sua, priusquam in publicum ederentur, in concessu doctorum, liberè candidéque iudicantium, pronunciabant, reduceretur. Nam ea ratione infinitae et uerborum et rerum ineptiae uitarentur. Nemo enim tam acutus est, nemo tam uigilans, quin aliàs incogitantia, aliàs ignorantia, et caeco amore sui hallucinetur. Sed cum ut alia multa, sic hoc quoque bonum aetati nostrae desit: uno contentus fui, SEBASTIANO CASTALIONE, homine acerrimi ingenij, egregia trium linguarum cognitione (id quod ipsius monumenta et declarant, et declarabunt, neque ullo alio praecone indigent) candore et humanitate singulari, et meliore fortuna et liberalis patroni benignitate dignissimo: qui qua est facilitate, pro amicitia nostra non recusauit conferre mecum ad graecum exemplar magnam Demosthenicarum orationem partem, et de multis sermonis uitijs me admonuit, quae ego, fretus autoritate recentium scriptorum, quorum ab ineunte aetate plus satis fui studiosus, antè pro uitijs non habebam: nunc admonitus, pleraque facile cauere posse uideor. Denique, ubi me haec omnia praesidia destituunt, non video cur non in aequi lectoris humanitate spem ueniae certissimam repositam habere debeam: tametsi confitear, me uelut in salebris haerere. In quo ego suauiter interdum eorum ridere soleo puerilem arrogantiam, qui inscitiam suam ab acutis lectoribus deprehendi, quām ingenuè ipsi confiteri malunt. Quasi uero propterea sis reprehendendus, si post adhibitam omnem diligentiam, quaedam ignoraris? aut ullus omnino sit autor, uel minimus in utraque lingua, de cuius locis aliquot non sit homini prudenti, et iudicium non praecipitanti, dubitandum? Quid de Demosthene dicemus, qui praeter loca depravata complura, tam acutus, tam breuis, tam rotundus, tam lubricus est, ut ego quidem ijs ignoscam, qui eius sententiam alicubi non sunt assecuti: et ignoscendum mihi putem, si in tam longo opere aliquando

somnus obrepserit, diurnitate laboris et uigiliarum defatigato: in magna praesertim temporis breuitate, multisque incommodis. Nam cum praeter caetera mala et negotia, quae non pauca nec opinanti obiecta sunt, docendi labor me quaternas singulis ferè diebus horas detineret: cum non ut Demosthenes in subterraneo specu abditus laterem, sed in loco turbulentissimo uersarer: adeò ut interdum penè obsurdescerem strepitum et clamoribus hominum: non pluribus tamen mensibus (id quod conuictores mei, et familiares non pauci norunt) totum latinè conscripsi Demosthenem ab initio usque ad finem, quàm qui in tot occupationib[us] ad diligenter pellegendum requirantur. Quare beati isti et ociosi, qui, si unam atque alteram Demosthenis, aut Isocratis, aliorumue sciptorum oratiunculam, longiore etiam spacio quàm elephanti pariunt, elucubratam ediderint, dij sibi uidentur: inqui in me iudices esse non debebunt. Ego enim, si fortuna pateretur, eorum tarditatem imitari facile possem, ipsi meam properationem fortasse non imitarentur. Neque haec ostentationis causa dico (neque enim nescio, non tam celeritatis esse laudem, quàm bonitatis) sed ad ueniam facilius impetrandum uolo pertinere. Cur enim non malim solidam potius laudem expetere, mora longiore interposita: quàm iustae reprehensioni nimia festinatione dare locum? Neque profectò ualde metui, ne quis hanc uelut adorem mihi praeriperet. Non enim is est Demosthenes, qui se legi ab omnibus, nedum conuerti patiatur. Et qui id possent in Italia, Gallia, Germania, atque alijs nationibus, in quibus literarum studia florent, complures erudit*i*, maioribus occupati rebus hoc negligunt. Sed duae me res uehementer incitarunt: una est, ac praecipua, ualetudinis (quam per seruitutem et inopiam satis curare non licet) perpetua ferè imbecillitas, quae in hoc opere laborantem non semel in desperationem uitiae coniecit. Sic quae res alios segniores ad laborem solet reddere, ea mihi ingens calcar addidit, metuenti, ne coeptum opus in medio ueluti cursu, immatura morte abrumperetur. Deinde uerebar (non ignarus fati mei, me nusquam ferè diutius consistere patientis) ne mihi aliò abeundum, et tota ratio studiorum (id quod in peregrinationibus, multis de causis accidere solet) perturbanda ac mutanda esset. Haec igitur incredibilem ardorem primo quoque tempore conuersionis absoluendae, in animo meo excitarunt. Itaque neque noctes neque dies conquieui, repudiatis omnium uoluptatum illecebris, propulsatis uarijs difficultatibus, antequam ad optatum finem caepti operis peruenissem. Quod quum à studiosis et bibliopolis uehementer flagitari cognouissem, non differendam diutius editionem esse censui. Quid enim uetat hominibus interim et prodesse, et gratificari? Nam si uita mihi benignitate numinis contigerit aliquando tranquillior (de quo non despero) ac diurnior, quam polliceri mihi per ualetudinem uix audeo: semper erit emendandi et exornandi locus. Neque hoc sic accipi uelim, quasi me sensus alios allaturum esse putem (dedi enim operam, ne in ea re socordiae accusarer) sed quòd genus orationis multis in locis limari et splendescere cura et diligentia poterit. Sic neque iacturam ullam facient, qui nunc legent (sensus enim Demosthenis, quoad eius à me fieri potuit, germanos habebunt) et qui posteriorem editionem emerint, id commodi capient, ut dictione minus horrida magis delectentur. Hic igitur labor meus, qualis qualis est, equidem opto ut studiosis hominib[us] prospicit, siue doctis siue rudibus graecarum literarum. Vtrisque sanè consultum uolui, ac toties et legi et relegi Demosthenem, toties meam conuersionem cum ipso autore contuli, toties emendaui, toties in singulas propter syllabas censoria seueritate inquisiui: ut ignoscendum mihi esse putarem, si me aliquid praestitisse profiterer, quod alios minus diligentes et attentos praeterisset: ac sperarem, tum latinè duntaxat doctos graecum codicem non magnopere desideraturos: tum in graecis literis non satis exercitatos, conuersionis meae uelut adminiculis, ad ipsum autorem pellegendum, tanquam riuulo non inamoeno duce ad fontem limpidissimum atque uberrimum, facile peruenturos. Ego certè, cum primùm Demosthenem meo Marte (nec enim diu magistrorum opera uti mihi licuit) legere coepisse: quanta animi alacritate, quanta exultatione accepturus fui conuersionem summi oratoris, hac mea nihilo meliorem, aut aliquanto etiam deteriorem? Nam ut ullius boni autoris interpretatio sit exemplari melior, aut aequè bona, fieri fortasse non potest, ego quidem nequaquam id mihi arrogo: sed quoties rem cum re confero, et animo meo perpendo, tantum interesse uideo inter meam et

Demosthenicam orationem, quantum interfuit inter Demosthenem dicentem et sribentem, hoc est, inter uiuentem et mortuum. Neque enim dubium esse debet, eam fuisse non modò dexteritatem et artem, sed suauitatem et uehementiam, eam uim, eum impetum actionis et pronunciationis Demosthenicae: ut nec ullis comprehendendi literis, nec à nobis in hac (quantacunque uulgo putetur) eloquentiae nostratis barbarie, uel intelligi uel cogitari satis ab ullo possit. Hoc testatus est ipse etiam Demosthenes: qua de re praestat audire Ciceronem, qui praceptioni decori, libro de Oratore tertio, haec uerba subiicit: Sed haec ipsa (inquit) omnia perinde sunt, ut aguntur: actio inquam in dicendo una dominatur, sine hac summus orator esse in numero nullo potest: mediocris hac instructus, summos saepe superare. Huic primas dedisse Demosthenes dicitur, quum rogaretur, quid in dicendo esset primum: huic secundas, huic tertias. Quo mihi melius etiam illud ab Aeschine dictum uideri solet, qui cum propter ignominiam iudicij cessisset Athenis, rogatus à Rhodijs, legisse fertur orationem illam egregiam, quam in Ctesiphontem contra Demosthenem dixerat: qua perfecta, petitum est ab eo postridie, ut legeret illam etiam, quae erat contrà à Demosthene pro Ctesiphonte edita: quam cum suauissima et maxima uoce legisset, admirantibus omnibus, Quanto, inquit, magis admiraremini, si audissetis ipsum? Quo satis significauit, quantum esset in actione, qui orationem eandem, aliam esse putaret, actore mutato. Hactenus Cicero. Quòd si tantus orator Aeschines, quo idem Cicero nihil diuinus cogitari posse asserit: quem inimicus Demosthenes à magnitudine uocis μεγαλοφωνότατον appellat, imparem se fatetur eloquentiae Demosthenicae: quid de multis literis est dicendum, quae solum inuentionem et dispositionem reddunt integrum, sed elocutionem, quae sine pronunciatione suum tueri nomen haud potest, dimidiam? Itaque longè falluntur, qui legendis Ciceronis et Demosthenis aliorumqüe oratorum scriptis, se totam herorum illorum eloquentiam comprehendisse putant: multo ineptiores sunt, qui se illis, una atque altera oratiuncula nitidulis uerbis et sententiolis, lucubratione multorum annorum quamuis bellè concinnata, non modò pares, sed superiores etiam, si dijs placet, esse opinantur. Longè, longè inquam alia res est, quàm uulgas hominum existimet, eloquentia. Cuius etiam praestantissima quaeque scripta, quid aliud sunt, quàm uita et spiritu parentia, eaqüe mutila simulacra? Esto, ut in corpore humano, caput et summa pectoris, quae Apelles in celebrata illa sua Venere politissima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit: sic inuentio et dispositio reliquis orationis partibus, si res ipsa spectetur, non uulgi applausus, qui multum à iudicio doctorum dissidet, antecellat: tamen ut illa ipsa Venus multo haud dubiè fuissest admirabilior, si manus etiam et pedes ac caetera membra omnia pari elaborata artificio accessissent: sic ea quoque eloquentia multo praestabilior est, quae non dimidiata duntaxat elocutionem habet, hoc est, uerborum et sententiarum ornamenta, sed perfectam, quae sententijs et argumentis inuentis atque ordine collocatis, non mutas figuræ literarum, sed uocem, uultum, gestum, et motum totius corporis artificiosum ac decentem accommodat et adiungit. Neque haec in orationibus modò, sed in poematis etiam, ac multo magis, animaduerti possunt. Virgilium enim (ut non ignobilis grammatici uerbis utar) pronunciasse maxima suauitate accepimus, et miris lenocinijs: ac Iulium quendam Montanum dicere solitum, inuolaturum se quaedam Virgilio, si et uocem posset, et os, et hypocrisim. Eosdem enim uersus eo pronunciante bene sonare: sine illo, inarescere quasi mutos. Quid iam de conuersionibus est dicendum? quae cum (ut ita dicam) simulaci simulacra, et umbrarum umbrae sint, an fieri ullo modo possit, ut (quod paulo antè dixi) optimo exemplari pari et bonitate et fide optima respondeant, equidem nescio. Vt enim nationis, sic etiam linguae cuiusque peculiaris et alicubi prorsus inimitabilis est Genius, diuersi mores, diuersa instituta, et saepe contraria, quae necesse est etiam suo quodam orationis genere explicari, quae suis uerbis iucundè, alienis molestè dicuntur. Quòd si pro ijsdem similia uelis substituere, maxima tamen erit nihilominus in ea similitudine dissimilitudo. Sed ut hoc Ciceronis diuinitati ingenij et meritae autoritati fortasse concessum fuit, atque alijs eiusdem aetatis, qua et graeca et latina lingua maximè floruerunt, praestantissimis uiris: ita nobis, qui utriusque fragmenta in scriptis habemus reliqua, qui magnis difficultatibus conflictamur, illud satis opinor esse debet, si

sententias bona fide, eodemque ordine appenderimus, et genus orationis facile et mundum adhibuerimus: in quorum utroque non parua certe est difficultas. Sed in eloquendo quam intelligendo longe maior. Quare ualere eos iubeo (nam ob paucitatem et ignauiam minor eorum esse debet autoritas) qui a graecarum literarum interpretibus ubique splendorem Ciceronianum, hoc est, aquam è pumice petunt. Quasi uero eadem sint tempora nostra, quae Ciceronis: et non illud quoque sit operaeprecium, adiuuare studiosos homines, ut primùm per interpretem, utcunque ita latinè balbutientem audiant Demosthenem, ut tum in littore balbutiebat antequam ἡκε φέρων τὸ ρ̄, ρ̄ερητορευμένον, lapillis adhuc linguae subiectis: post etiam expeditè, et magna ui in frequentia populi Atheniensis Atticè concionantem audituri? Quòd si nefas esse putant contaminari male describendo Demosthenem: primùm ab eis postulabo iure optimo, ut ea quae reprehendunt, ipsi meliora faciant: deinde rogabo, cur in omnibus scholis eius sententias latinis exponi uerbis aequo animo patientur? Quod si utile esse concedunt, sicut utilissimum esse adeò negare non possunt, ut nulla ratione alia graeca hoc tempore doceri commodius possint: quae inuidia est, si quis conuersionem eiusdem autoris in publicum ediderit, eum proscindere et calumniari? Quanquam contaminatum à me esse Demosthenem, negare et posse et debere uideo. Etsi enim Ciceronianaæ imitationis praeclaram laudem nec mihi arrogo (non enim, ut ille ait, cuius homini contingit adire Corinthum) neque cuiquam inuideo: illos ipsos tamen, quibus maior ingenij uis et fortunae fauor contigit, parum facere candidè puto, addam etiam imprudenter et temerè, si nitore uerborum omnia metiantur, de sententiarum ueritate et grauitate parum laborantes. Quas ego me sanè spectasse praecipue non dissimulo, sic tamen ut uerba non negligerem. Nam utramque difficultatem (de quibus paulo ante memini) tum intelligendi tum eloquendi, assiduitate diligentiae superare studui: et dictione uti uolui, quae nihil haberet salebrosum, aut barbarum, nihil affectatum, aut insolens: sed et latina, et facilis ad intelligendum, et ad uerba Demosthenis quam proximè accedente. Necessariò tamen interdum usurpanda fuerunt quaedam minus in ea notione trita fortasse ueteribus, quia tum meliora non occurabant. Qua de re cum plura dicturi simus in nostris Annotationibus (quas utinam fortunae iniquitas ita me perficere pateretur, ut ad graecè legendum Demosthenem omnibus optima cum spe accedere liceret) nunc non ero longior: ac mihi fore persuadebo, ut quicquid est eiusmodi, respectu ingentium laborum quos cepi, aequus et candidus lector, uel imbecillitati ingenij, uel occupationib[us] et incommoditatib[us] meis ignoscat et condonet. Nec enim uideo plura dicere quorundam attineat, apud te praesertim, IOAN[NES] IACOBE FVGGERE, uir ornatiss[ime], qui pro excellentia ingenij tui et exquisita eruditione, quae in tanto fortunae opumque fastigio, eo est admirabilior, quo rarior, tanto melius aestimare potes, quid sit de hoc meo labore sentiendum, quanto et graeca et latina perfectius intelligis. Quare ego fretus et eruditione tua, et humanitate singulari, quam honestiss[imus] uir GEORGIVS HERMANVS, qui (ut uiro dignum est, qui uirtutem et eruditionem cum naturae fortunaeque ornamenti coniunxit) inter caeteros studiosis quibus sedulò consultum uult, me quoque magna benevolentia prosequitur, mirum in modum mihi praedicavit: te non modò patrem et defensorem, sed iudicem et censorem lucubrationum mearum delegi. Ac quod ad ipsum Demosthenem attinet, ea est de eius eloquentia, ex quo tempore uixit, annis abhinc ferè bis mille percepta opinio, ut quod de Virgilio quidam usurpant, ad hunc quoque possit accommodari: ei nec accedere quicquam laudationibus, nec decedere uituperationibus aliorum. Et si quis eius laudatores requirit, in promptu sunt praeter caetera, Ciceronis et Quintiliani testimonia, et Plutarchi ac Luciani, quae referuauimus ad secundum nostri laboris Tomum, qui Vlpiani enarrationes, Annotationes nostras in loca obscuriora et dubia, nec non alia fortasse continebit, quae in his paedagogiae molestijs et impedimentis, sic à me absolui non potuerunt, ut nunc ederentur, quanquam id maximè uoluissem. Sed tamen satis ipse Demosthenes sese laudat, si lectorem fuerit nactus prudentem et attentum. Fuit enim et aquam bibere, et ad lucernam scribere, et in multam noctem lucubrationes producere, et antelucana opera opifices anteuertere solitus Demosthenes. Quare sobrium etiam et uigilantem lectorem,

non minus quām interpretem, requirit, qui uim uerborum, qui pondera sententiarum, qui acumen inuentionis, qui argumentorum copiam et uiolentiam, qui exemplorum grauitatem, qui diuinandi solertiam, qui collocationis artificium, qui exquisitam similitudinem nostrorum temporum, qui summam denique (ne quae infinita sunt, infantia mea conetur persequi) cautionem et prudentiam cum pari autoritate et seueritate coniunctam, confideret, perspiciat, admiretur: et quantum quisque uiribus ingenij et diligentiae subsidio consequi possit, imitetur. Haec inquam qui uel in una praestiterit oratione, huic abunde laudatus erit Demosthenes, domestico, non alieno paeconio. Nam ubi testimonia rerum adsunt: quid opus est (ut Cicero ait) uerbis? Et haec omnia multo erunt euidentiora et expressiora legenti graeca, in quib[us] elucet Attica illa sinceritas, quam nec Cicero expisserit, nedum homo quispiam semilatinus. Quod uero ad sententiarum ueritatem et germanam intelligentiam attinet fidem et industriam meam spero me omnibus graecae latinaeq[ue] linguae peritis probaturum. Quòd si genus orationis alicubi sterilius et exilius uidebitur: is cogitet uelim, ipsum Demosthenem plus habere ossium et neruorum, quām sanguinis et carnis. Vt igitur illa (uolentes quidem) ei non detraximus, ita haec addere non fuerit interpretis, sed paraphrastae, suo arbitratu declamantis. Cicero profectò, si ei causae eaedem agendae fuissent, longè utique in plerisque maiorem apparatus uerborum adhibuisset: et quae à nostro autore indicata sunt breuius et occultius, dicendo extendisset et illustrasset. Quod an in conuersione orationum Demosthenis et Aeschinis inter se contrariarum, sibi permissurus fuerit, euidem nescio. Sed si eas orationes conuertit (qua de re quosdam acucutos homines non omnino sine causa dubitare uideo) eam rationem haud dubiè secutus est, quam se secutum esse profitetur. Atque utinam extaret illa conuersio: quae quantumuis elegans fuit, talem fuisse tamen non puto, ut orationem pro Milone legere non mallemus. Est enim durissima prouincia, pectori alieno tuum os accommodare, ac eius sententias tuis uerbis et stylo persequi. Quod in ipso arguento τῶν ἀντιπάλων λόγων explicando (nescio enim quo modo dictio sterilior ibi uidetur) ipse Cicero non dissimulat: à cuius ratione si mea multum dissidebit, non erit id uoluntati, sed imbecillitati meae, et occupationibus, et breuitati temporis imputandum. Praestiti quod potui: et potuisse plura, si iustum tempus et spaciū datum fuisse. Nunc est haec studiosorum hominum conditio, ut sint quoquis cerdone miseriores, et abiectiores: ut non mirum esset, aliquem poenitere ingenij et industriae suae, si ita comparatum est, ut qui fame perire nolit, ei sint omnes penè indignitates preferendae. Sed querelae non sunt huius loci, neque mihi nunc propositum est scilicet fortunam meam deplorare. In eo potius elaborandum, ut hoc meum opus, quocunque siue successu siue dispendio confectum, Excellentiae tuae non improbetur. Quod ut fore confidam, multa in causa sunt, ac in primis prestantia ingenij tui et eruditio[nis]: qui cum sis propter amplissimas opes, quae et ipsae insigne Dei donum sunt, et bono ac sapienti uiro luculentum uirtutis instrumentum, suspiciendus, et propter beneficentiam et liberalitatem colendus: eae sunt ingenij et animi tui dotes, ut etiam sine fortunae splendore, in magnis uiris esses numerandus. Quanquam enim ego te corām nunquam uidi: natura tamen ita fert, ut quicquid in rebus humanis excellit, auribus magis quām oculis celebretur: quòd fama dimanare facile ad multos, eadem uiuendi copia non omnibus contingere potest. Celebratur à multis, ijsq[ue] praestantibus uiris, felicitas ingenij tui, quod ubicunque intendatur, ualeat, tam philosophicis quām ciuilib[us] in rebus: celebratur eruditio, qua si uelles ad ostentationem uti, animi tui conscientia non contentus, ipse nomen tuum posses tradere memoriae posteritatis. Neque id mirum uideri debet. Solet enim in claris familijs uigor ac uis naturae esse maior. Deinde accedunt alia commoda, liberalis educatio, erudit[i] praceptor[es], tranquillum ocium, iustum discendi spaciū, optimorum librorum copia: quae magna ex parte homines tenues destituunt, ac proinde nemo miratur, si quibus ingenia liberalia contigerunt, ea fortunae iniquitate ueluti sordescere: in tanto praesertim contemptu bonarum literarum, et Mecaenatum, qui eas foueant, paucitate. Quo tu etiam maiorem laudem mereris IOANNES IACOBE FVGGERE, qui praeter beneficentiam in homines afflictos et miseros quotidianam, qui uerissimus et Deo gratissimus, generi mortalium utilissimus diuinarum fructus est, et una

stabiendarum opum, et ad posteros propagandarum firmissima ratio: complures ingeniosos adolescentes (id quod regum, et principum, et ciuitatum munus est) tuis sumptibus non modò in Germania, sed in Gallijs etiam, et Italia, benignè foues et sustentas, dum summum doctrinae gradum assequantur. In quo laudatissimum exemplum REMVNDI patris, et ANTONII patrui tui, clarissimorum uirorum, sapienter imitaris: qui praeter caetera ornamenta, quibus abundat honestissima uestra familia, immortalem ea re gloriam sibi pepererunt. Non enim ingratae sunt Musae, quanquam orbae et indotatae puellae uideantur, uel cultoribus uel patronis suis, sed utrosque honesta fama et nominis memoria sempiterna remunerantur. Quae praemia qui contemnit, aut parui facit, eum aut celsitudine animi deo similimum, aut abiectissimum hominem esse necesse est. Me quidem in multis incommodis, et malignis industriae meae ac miseris praemijs, non parum (ut ingenuè quod sentio fatear) consolatur spes, quòd ualde suspicor fore (si qua modò fides astris est) ut etiam post obitum me honestè uixisse appareat, et non transegisse uitam (ut Sallustij uerbis utar) more pecudis: sed eorum bonorum, quae in uita humana praecipua sunt (etsi in assequendo fortunam habeam parum propiciam) uirtutis et sapientiae fuisse studiosum. Quòd si rem uerè consideremus, homines eruditи (quod ad hanc quidem uitae partem attinet) summorum etiam regum potentiam superant: quorum memoria omnis, nisi à doctis celebrarentur, uno, aut ad summum altero seculo funditus interiret. Rectè igitur Virgilius: Viuitur (inquit) ingenio, caetera mortis erunt: rectè etiam tu IOANNES IACOBE, atque adeò omnis splendidissima FVGGERANA familia, qui non contenta caeteris ornamentis, ut sunt amplissimae opes toto terrarum orbe celebres, affinitates illustres, summorum principum amicitiae, atque apud illos talis autoritas, ut uos ad grauissimarum rerum deliberationes adhibeant, quae fortuna uobis largita est: solida etiam et pecularia uestra bona coniungatis, uirtutem et sapientiam: neque doctos foueatis solùm, sed tum ipsi eruditione floreatis, tum liberos uestros ab ineunte aetate, liberaliter institui curetis: ut sint omnibus et animi et fortunae bonis cumulati: et homine prudenti maximè dignam moderationem, qua una et Dei et fortunae et hominum fauor tum paratur, tum conseruatur, uestro exemplo discant ac retineant: et hac uita sic utantur, ut beatæ immortalitatis spem habere possint. Quae cum ita sint, omnino mihi persuadeo, uir ornatissime, te meum hoc opus, magno studio ac labore (quisquis tandem sit euentus, quem non malum fore et opto et spero) confectum, aequi boniqué facturum: et in splendidissima bibliotheca tua, quam magnis sumptibus in Italia comparasse diceris, instructam multis egregijs libris, qui hactenus à paucis sunt uisi, Latino Demostheni aliquid loci daturum: et me unà cum patruo tuo Antonio, à latinis (ut audio) literis non abhorrenti, et fratre GEORGIO, qui et ipse cùm caeterarum disciplinarum, tum diuinæ Matheseos in primis studiosus esse dicitur: et altero fratre HVLDERICO, adolescente, ut audio, summi ingenij, et optimis studijs, magna modestiae fama, deditissimi, patrocinio tuo complecti et fouere non deditaturum. Evidem spero me hactenus eam uitae studiorumqüe rationem et secutum esse, et quoad uixeru secuturum, ut quicquid in me, pro liberalitate uestra et humanitate contuleritis, id non tam mihi necessarium, quād uobis honorificum fuisse uideatur.